

Raport o in house w gospodarce odpadami

Izba Branży Komunalnej wśród celów swojej działalności ma m.in. dokonywanie ocen wdrażania i funkcjonowania przepisów prawnych dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej. Z punktu widzenia przedsiębiorców z branży komunalnej istotną kwestię stanowią przepisy o in house, które wpływają na możliwości świadczenia przez nich usług, w tym konkurowania ze spółkami komunalnymi. Aby rzetelnie dyskutować na temat funkcjonujących w Polsce przepisów, Izba opracowała raport „In house w Polsce – bilans 5 lat obowiązywania przepisów. Wpływ i konsekwencje na gospodarkę odpadami, samorządy i przedsiębiorców”.

Raport IBK to pierwsza tak kompleksowa analiza skutków nowelizacji Prawa zamówień publicznych z 2016 r. i wprowadzonej wówczas możliwości powierzenia odbioru odpadów przez samorządy własnym spółkom gminnym w trybie z wolnej ręki. Badaniu zostało poddanych ponad 250 gmin w Polsce, które powierzyły odbiór odpadów własnym spółkom w trybie in house, oraz tych, które utrzymały konkurencyjny tryb wyboru wykonawcy. Weryfikacji zostały poddane stawki opłat, jak często samorządy musiały dopłacać do niebilansującego się systemu komunalnego i w których gminach sytuacja ta występowała częściej. Twórcy raportu zbadali, jak in house wpłynęła na konkurencyjność rynku, czyli jak wiele firm wycofało się z rynku po przekazaniu zadania odbioru odpadów własnej spółce, porównując, na ile trend ten widoczny był w gminach, gdzie panowały zasady konkurencji. Raport prezentuje również szczegółowe dane dotyczące sposobu organizacji in house.

In house coraz popularniejsze

Analiza zebranych danych jednoznacznie wskazuje, że in house zdobywa popularność – co trzeci in house w Polsce funkcjonuje dopiero od niespełna roku. Z raportu wynika, że gmin, które zdecydowały się na in house, w ostatnich kilkunastu miesiącach zdecydowanie przybyło. Na 100 samorządów w ponad 31 gminach zamówienie z wolnej ręki zostało zawarte w 2021 roku. W pozostałych przypadkach długość okresu funkcjonowania in house rozkłada się dość równomiernie, choć statystycznie przeważają samorządy, w których tryb ten działa od 2 do 3 lat (19 gmin) i od 5 lat wzwyż (16 gmin).

Ciekawe korelacje

W większości przypadków widoczna jest korelacja pomiędzy czasem wdrożenia in house a pojawieniem się pierwszego deficytu w gminnym systemie komunalnym. Co czwarty samorząd (27%), który wprowadził in house w danym roku kalendarzowym, musiał w tym samym roku po raz pierwszy dopłacić do niebilansującego się systemu komunalnego. Z kolei 42% gmin zaczęło dopłacać w ciągu kilku lat po wprowadzeniu in house (najczęściej po 1-2 latach). Gminy, które już wcześniej dopłacały do systemu komunalnego i zdecydowały się

wdrożyć in house, wcale nie zmniejszyły kwot dofinansowań do niebilansującego się systemu.

Wzrost stawek niezależnie od in house

Stawki opłat odpadowych rosły w ostatnich latach równomiernie zarówno dla gmin z wdrożonym in house, jak i bez niego. W obu przypadkach wzrost opłat wynika więc bardziej z czynników zewnętrznych (punktem zwrotnym jest rok 2019) niż sposobu organizacji systemu komunalnego w gminie. Średnio stawki opłat wzrosły od 2016 do 2022 r. o ok. 319% dla gmin z funkcjonującym in house i 287% dla gmin bez in house. Choć stawki opłat rosły w podobnym tempie dla obu grup gmin, to niskie stawki statystycznie częściej występowały w gminach, w których wykonawcy byli wybierani na zasadach ogólnych, określonych w Prawie zamówień publicznych. Różnice te są najbardziej widoczne w 2022 r., gdy niskie opłaty występują prawie 2 razy częściej w gminach, w których nie ma in house.

Spadek konkurencyjności

Zarówno w krótkiej, jak i w długiej perspektywie wprowadzenie in house prowadziło do spadku konkurencyjności na rynku, czyli spadku liczby firm prywatnych zajmujących się odbiorem odpadów. Skutki te były tym bardziej widoczne, im dłużej zadania własne były powierzone gminnym spółkom – w okresie pierwszych 2-2,5 lat zmniejszenie liczby przedsiębiorców odnotowywano w co trzeciej badanej gminie (34%), a po okresie 3-6 lat już prawie w co drugiej (47%). W tej grupie gmin można też zauważyć, że z biegiem czasu z rynku znika więcej podmiotów – w pierwszym okresie jest to 14% wszystkich zarejestrowanych, po kilku latach już 20% w porównaniu do roku, w którym in house zaczął funkcjonować po raz pierwszy.

Powyższe wnioski nie wyczerpują tematyki poruszanej w raporcie, dlatego zachęcam do zapoznania się z jego pełną treścią na stronach internetowych IBK (https://www.ibk.net.pl/images/In-house_-_raport_.pdf).

Tomasz Miś

radca prawny, partner Kancelarii ORSO

członek Rady Programowej Izby Branży Komunalnej